

KENNEDY — OCH SEDAN?

DET POLITISKA mordet väcker på ett särskilt dramatiskt sätt den gamla frågan om personlighetens roll i historien. Helt naturligt, att problemet uppleves som mest angeläget när den drabbade är ledaren för den fria världens mäktigaste nation. Med oro — i många fall säkerligen med ångest — frågar människorna vad nu skall ske.

Två diametralt skilda reaktioner ligger nästan lika nära till hands. Man kan i begriplig strävan att få det oroande på avstånd slå sig till ro med trösten att allt förblir vid det gamla, att en enda människas öde ej kan styra världens. Man kan å andra sidan överväldigas av missmod, i desperat spekulation förutse väldiga skakningar, krig, katastrof. Reaktionen på många håll vid Dag Hammarskjölds bortgång faller osökt i tankarna.

Säkert är, att ingendera tolkningen av framtiden ter sig rimlig vid övervägandet av det läge som inträtt genom att ett vanvettsdåd berövat John F. Kennedy livet.

Själva den exempellösa styrkan i det hopp och det förtroende som också långt utanför Förenta Staternas gränser knöts till president Kennedys person visar det naiva i den ytliga determinism som strävar efter att nedvärdera den personliga

insatsens betydelse. Att det tragiska försvinnandet av den ledargestalt som på detta sätt till sig kunnat koncentrera så mycket av sitt folks hopp, patos och viljekraft skulle kunna räknas för intet och lämna spelet oförändrat — en sådan tanke vore verkligen orimlig. Ett fruktansvärt slag har drabbat Förenta Staterna — och därmed den del av mänskligheten som för sin frihet och säkerhet måste sätta sin lit till dess styrka och ledarskap.

Men lika påtagligt orimligt är det apokalyptiska undergångsperspektivet — vare sig man betraktar den världspolitiska situationen eller den amerikanska inrikespolitiken.

I USA:s politiska liv lyckades Kennedy — på den alltför korta tid som stod honom till buds — väl inte genomföra talrika och stora projekt i praktiskt handlande; det är inte däri hans betydelse är att söka. Den ligger fastmer i att han införde en ny ton, ett element av i bästa mening offensiv vitalitet, av fördomsfri inriktning av krafter och uppmärksamhet mot väsentliga områden som under trycket av rustningsansträngningar och internationell spänning förut måst stå tillbaka — sjukvård, undervisning, samhällsplanering, arbetslöshetspo-

litik, slumsanering och annat. Det var denna anda som kom att manifesteras i slagorden om »den nya fronten», om nödvändigheten »att få Amerika i gång igen».

Utrikespolitiskt kom Kennedy att göra en betydande insats genom att kombinera en fasthet, som näpeliggen stod John Foster Dulles' efter — klarast ådagalagd under de ödesmättade dagarna kring Kubakrisen — med en påfallande smidighet. Det var denna kombination som gjorde det möjligt att för konstruktiva avspänningsförsök utnyttja den nya situation som uppstått genom den interna utvecklingen i Sovjetunionen och genom konflikten mellan den ryska och den kinesiska kommunismen. Moskvaavtalet om upphörandet av kärnvapenproven blev det symboliska huvudresultatet av Kennedys utrikespolitik.

Insatserna är väsentliga — men snarare som riktningssvisare än som definitiva resultat. Kommer USA att fortsätta på den väg Kennedy stakat ut? Med all sannolikhet. Inget tyder på att någon brysk kursändring förestår. Statsledningens påtagliga strävan att till varje pris förhindra den hysteriska antikomunistiska reaktion som med hänsyn till de groteska omständigheterna kring mordet onekligen skulle kunna befaras, talar i sin mån ett tydligt språk — man avser inte att slå in på någon ny linje i förhållandet till Moskva.

Vad man vet om den nye presi-

dent, Lyndon B. Johnsons, personlighet och politiska ståndpunkter talar också för att parollerna om kontinuitet är allvarligt menade. Karakteristisk är den omständigheten, att just Lyndon Johnson, som uppenbarligen utsågs till vicepresident i egenskap av dominerande sydstatspolitiker, med kraft satsat sin personlighet på den för Kennedyadministrationen centrala kampen för de färgades likställighet.

I själva verket tyder det mesta på, att Johnson, trots markerade temperamentsskillnader mellan de två, i huvuddragen delar sin företrädares politiska intentioner. Om hans förmåga att realisera dem är det ännu för tidigt att yttra sig med säkerhet. På en punkt förefaller saken dock klar — och den tyder på att det nu snarast skulle gå lättare att uppnå resultat. Det gäller förhållandet till kongressen. Som bekant fick Kennedy gång på gång uppleva, att projekt på vilka han satsat mycket av sin personliga prestige hejdades av motståndet i kongressen eller kom igenom skärselden endast i ett illa misshandlat skick. I detta stycke torde president Johnson med stöd av sin enorma erfarenhet och pondus som f. d. majoritetsledare i senaten ha de bästa förutsättningar någon president kunnat begära. Om något mått av taktisk färdighet och personligt inflytande räcker till för att driva igenom presidentens vilja i kongressen, så bör det vara hans.

För den återstående delen av den löpande presidentperioden torde därför, paradoxalt nog, »Kennedy-administrationens» utsikter till inrikespolitisk framgång i varje fall inte ha minskats genom skiftet på

presidentposten. Den tid som ligger efter nästa års presidentval kan ännu inte överblickas — alltför många personliga faktorer är ännu okända.